

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetük meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ, a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ czímezendők.
A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; **Berde Aron**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**,
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel**.

Tartalom: Gazdasági egyesület újra alakulása, Székely János. — A párisi közkiállításról, XXIII. — Értesítés a keleti marhavész állásáról, — Közlemények a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézetéről, S—r. — Az erd. gazd. egyesület kertészeti szakosztályának működése, Szentgyörgyi Lajos. — Zombokirtás sertésekkel, Osváth Pál. — Dohos gabona javítása. — Vid. gazd. tudósítás: (Hidvég). — A szerkesztő postája. — Hirdetések. — Piaci árak.

Gazdasági egyesület újra alakulása.

A küüllőmegyei gazd. egyesület folyó év december 1-én gyűlést tart, melynek egyik legnevezetesebb tárgya lesz az újja alakulás. Ez egyesület 1868-ik évben alakult meg 10 évre; ez idő lejárván, újra kell alakulnia. Vajha a gyűlés minél népe-sebb lenne s egyszersmind, az alakuláskor, bár minél számo-sabbban iratkoznának be az egyesület tagjaivá!

Dicső-Sz.-Márton, 1878 nov. 15. **Székely János**.

A párisi közkiállításról.

(Eredeti tudósítás.)

(G. V.) XXIII. Franciaországban a szőlőtermelés, e gazdag országnak egyik főjövendelmi forrását képezi: általában az erjedt italok ipara felette jelentékeny. A szőlő által elfoglalt terület 2,600,000 hectárt tesz, tehát hatszor a nagyobb mint a magyarországi és az utolsó évtized alatt átlag 56¹/₂ millió hectoliter bort termelt évenként, vagyis 21¹/₂ hectolitert hectáronként. A közelmúlt 10 év alatt a legrosszabb szüret (1873) 35³/₄, a legbővebb (1875) 83³/₄ millió hectolitert adott; különben ez volt a legjobb termés évtizedek óta.

A francia bor világhírét főleg három vidéknek köszöuheti: a Bordelais, Burgund és Champagnenak; az itteni termék kitünőségét pedig éppen úgy a talajnak, mint az éghajlatnak, a fajok szerencsés megválasztásának és okszerű fenntartásának lehet tulajdonítani.

A Bordelais vagy Bordeaux vidéke, Gironde megyében terül el, átlagos évi termelése 3¹/₂ millió hectoliter, kitünő

vörös és fehér bort terem, a legjobb „növények“ (crü, mint a francia mondja) a Château-Lafitte, Château-Margaux, Château-Latour, Chateau-Haut Brion és a Château-Yquem.

Burgund négy megyére terjed ki u. m. Côte d'Or, Rhone, Saône et Loire és Yonne; évi termelése valamivel több mint a Bordelaisé, a mennyiben 3³/₄ millió hectoliterre rug. A legjava bor, a — grand vin (nagy bor), mint a francziák mondják — Nuits és a Beaune festői dombjain terem, leghiresebb a Chambertin, Clos Vougeot, Romanée-Conti, Corton, Pomard, Meursault és Montrachet. Rangban ezek után, de még mindig nagyon becsülve, következnek a Beaujolais és Macon borai u. m. Thorin, Fleurie, Morgon, Mercurey, Pouilly, végre Alsó-Burgund termékei: Olivettes, Migraines, Chainette és a mint asztali bor annyira kedvelt Chablis!

A Champagne vidéke Marne megyében van, évi termelése 400,080 hectolitert halad; köztudomás szeriut „champagne-i“ boráról nevezetes, mely a „borok királya és a királyok bora“ s az egész világon kedvelt. A champagnei bár többnyire fehér, mégis nagyrészt fekete szőlőből van szürve, (mely leszedés után azonnal kiperéselve természetesen fehér mustot ad); minőségét sokkal inkább a gyártás gondosságának és kitünőségének, mint a termelési helynek köszöni, azért a vevő is, mindig a cég-elikettjét (marque, mint a francia mondja) és sohasem a növést kéri s kérdi; mig minden más bornál megfordítva áll. A „marque“ uralma különben nem nagyon régi, mert azelőtt azt hitték, hogy a champagnei azon pezsgéssel terem, mellyel árulják, csakis újabb időben világosított fel a vegytan, minő kevés része van e termék előállításában — aránylag — a természetnek és milyen nagy a gyártásnak. mesterségnek! A pezsgő belfogyasztása Franciaországban 20 év óta majdnem egyforma maradt, mig a kivitel tetemesen gyarapodott. Kivettek ugyanis a két közelmúlt évtizedben
1857 april 1-étől — 1867 april 1-éig — 86,281,232 palaczk
1867 „ „ — 1877 „ „ — 147,022,182 palaczk champagnei bort.

A három idézett és legnevezetesebb borvidéken kívül, nagyon számos megye bir jóhírű és kedvelt borral: így a Dordogne, Jura, Aube, Maine et Loire, Indre et Loire, Felső-Garonne, Alsó-Pyréne, Drôme, Vaucluse, Gare, Hérault, Aude sat. más megyék ismét a helyi fogyasztásban becsült borokat állítanak elő. Van végre sok olyan bor is, mely egymagára fogyasztva alig lenne tűrhető, de másféle fajokkal ügyesen vegyítve kellemes italt ad, mely főleg a mindent elnyelő nagy népeességü centrumokban kél el.

A szőlőbirtok el van ugyan darabolva, de nem annyira, mint nálunk, a mennyiben 2,600,000 birtokosra körülbelül egy-egy hectare esik. A borkereskedést 300 ezer nagy- és kis kereskedő gyakorolja; minden lépten-nyomon „borárulás“-ra lehet bukkanni!

Az erjedt italokra kivetett állami adó az 1877-iki költségvetésbe 160 millió ezüst forinttra volt felvéve; azonkívül a városok, lakosságok számarányában (10,000 lélektől kezdve) fogyasztási adót is szednek a bor, szesz, pálinka, eczet, ser, likőr, gyümölcs és méhser után. Tán nem lesz érdektelen Páris városának ebbeli legujabb adatait, t. i. az 1877-ik évre szólókat, közölnöm. Bevett a város fogyasztási adóban:

4,193,360 hec. hordós bor után á 4 frt 80 kr	—	20,128,462 e. ft.
17,291 „ palaczkos „ á 15 frt	—	207,492 „
107,481 „ szesz, pálinka, likőr „ á 32 frt	—	3,431,035 „
48,309 „ gyümölcsbor és méhser után á 1 frt 80 kr	—	88,310 „
34,069 „ eczetsféle után á 7 frt 20 kr	—	245,299 „
231,137 „ behozott és gyártott ser után á 6 frt	—	1,386,824 „

4,631,657 hec. után fogyasztási adó 25,487,025 frt.

Miután a város összes fogyasztási adója 1877-ben 50,160,000 forint bevételt adott: láthatjuk, hogy az italok ennek felét haladják!

A beviteli vámok is meglehetősen magasak. Bor, hordóban fizet hectoliterenként 4 frt 75, palaczkban 8 frt; a szesz 100 foka, ebben és a pálinkában 74 frt 50 kr, a likörben 99 frt 50 krt; gyümölcsbor és méhser kereken 2 frt 40 krt, az eczet 8—16% eczetsavtartalomig 2—4 frtot, a ser behozatala vámentes! E magas díjak az 1870₁-iki szerencsétlen háboru következtében lettek behozva. Vám és fogyasztási adó együtt oly summát képvisel, mely a bevittelt felette költségessé s azért sok esetben teljesen lehetetlenné teszi!

Daczára nagymérvű termelésének, Franciaország idegen borokat is fogyaszt; névszerint Spanyol, Portugal és Olaszországból. Így p. o. 1876-ban 676,401 hectoliter lett behozva, de másrészt nem szabad feledni, hogy tíz évi átlag szerint 3 1/4 millió hectoliter megy ki. Nevezetes azon körülmény, hogy nem a termés nagysága, hanem annak minősége gyakorol befolyást a bevitteltre; minél jobb a bor, annál kevesebbet importálnak és annál többet exportálnak megfordítva.

Borzasztó csapás érte a francia szőlészetet a phylloxera vastatrix pusztításai következtében! A másfélezernyi ajánlott

szerből egy sem elég gyakorlati s a szőlőtető feltartóztatatlannal halad. Az elpusztított szőlő az 1878-ik év végével bizonyosan 300,000 hectárt fog meghaladni és vagy 200,000 hectare van az inficiált vidéken, mely nem sokára szintén áldozatul fog esni. Népes és gazdag vidékek jólléte megy ez által tönkre!!

A szesztermelés szintén jelentékeny szerepet játszik, főleg a közönséges borok lepárolása az, mely figyelmet érdemel. A „Fine Champagne“-nak nevezett pálinka, legkitünőbbébe Cognac és Ségonzac kerületekben készül, utánna sorakozik a „Petite Champagne“ „Premier — second bois“ stb., ezek után minőségük apad, a szerint, a mint Cognactól távozunk, még igen jó szeszeket ad Aigrefeuille, De la Rochelle, Ré és Heron szigete. Mindezen Charente megyei pálinka, mely általában véve „Cognac“ név alatt világszerre ismeretes, főtulajdonosságát a talajból nyeri s a korral, valamint elhelyezésének természetével javul, Landes, Gers, Lot és Garonne megyékben nagy mennyiségű fehér bort destillálnak, mely az „Armagnac“ pálinkát adja, megkülönböztetve Bas-Armagnac és Ténaréze vagy Haut-Armagnac fajok szerint. Termelésük jelentősége nemcsak a szüret bőségével áll arányban, hanem a minőséggel is, mert ha jó a bor, akkor, mint ilyent fogyasztják el. A Cognac és Armagnac, épen ugy, mint a champagne és bordeauxi az egész világot bejárja.

A déli megyékben Montpellier pálinkája jó, de többnyire nyereségesebb a bort mint olyant adni el.

A borból készült pálinka és szesz mennyisége 1867 september 30-tól, 1877 september 30-áig (1870₁-et nem számítva) 3,464,022 hectoliter tett. A borseprő lepárolása is jelentékeny és ugyanezen időszakban 470,446 hectoliterre rugott.

Az iparilag gyártott szeszek majdnem mind repából és czukor-szörpből (melasse) készülnek; 1867 óta a termelés nemcsak gyarapodott, de javult is, a mennyiség egy millió hectoliterre tehető tiszta szeszben. Ebből 542,000 melasse, 312,000 pedig répa, a többi lisztes anyagból ered (A feut elősorolt bor, seprő stbbiből készült szesz itt számítva nincs.)

A szeszesekek kivitele az utolsó évtizedben évenként 425,000 hectoliterre rugott, e számban Charente terméke dominál, mert egyedül Tonnyay-Charente kikötőből 311,000 hectoliter viz ki, ellenben közönséges szeszt, a francziák importálnak. A „kirsch“ (cseresznyepálinka) termelése nem jelentékeny, alig 6—7000 hectoliter; a rum és tafia a gyarmati szigetektől jön.

A francia kevés sert iszik, főleg csak, hogy ugy mondjuk, mint csemegeitalt, mit drága ára is indokol; a termelés 1867 óta változatlan maradt, de a bevittel gyarapodott a mennyiben 64,989 hectoliterről (1867)300,703-ra ment fel (1876), itt-ott kivitel is van, mely a 25,000 hectoliter haladja. A belföldön gyártott ser minősége korántsem éri el az osztrákmagyar és német serekét.

Az alma- és körtebor főleg Normandiában, Bretagne, Maine és Picardiában készül és olcsósága miatt nagyon terjed. Jól gyártva és hűvös helyen tartva, a gyümölcsbor több évig is eltehető. A többször idézett időszakban az évi termelés

11,016,085 hectolitert tett és nagyobb lehetne, ha az almafát még nagyobb gondnal mivelnék. A gyümölcsbor legnagyobb része a belföldön kél el, az évi export legfeljebb 16,000 hectoliter, a maradékból eczetet készítenek, vagy lepárolják.

Algeriában a szőlő jól terem, talaj és clima kitűnően megfelel, a phylloxera pedig eddig ismeretlen; azért néhány év óta sok francia, kinek szőlője itthon elpusztult, ott újból megkezdte a termelést. A legjobb veresbor Oran, Mascara Tlemcan, Médéah és Cresciában terem; mint fehér bor Bône és Donera, mint száraz és édes csemegebőr pedig Médéah és Pelissier bora érdemel említést. Az algériai bor szeszgazdagságánál fogva felette alkalmas a lepárolásra, a szesz- és likörgyártás különben már is jelentékeny.

A francia borok bemutatása a közkiállításokon decoratív tekintetben épen nem volt szerencsés; otromba lépcsős faállványokon palack-palackot ért és e nehézkes tömeg sehogy sem tudta eszünkbe juttatni, hogy az izlés nagymestereinél a francziáknál vagyunk. Különben vidékek szerint voltak a borok összehalmozva és — a mi nem volt érdeknélküli — minden vidéknek a kereskedelemben használt hordója és szállítási jegyzése szintén feltüntetve. A kevés ser és szeszfélék szintén így szerepeltek; a likörök tarkább ruhában és csinos állványokon vagy üvegsekrényekben lettek kiállítva.

Franciaországban a műbörgyártás — mint mondják vigan folyik, a borjavítási eljárások pedig általánosak t. i. a cukornak, vagy szesznek hozzátétele és a vizezés. A párisi raktárban bevett szokás a borhoz 10 százalék vizet önteni, ezt senki hamisításnak vagy csalásnak nem tartja. Az egészségellenes hamisításokat vagy a nagyobb mérvű vízkeveréseket a francia törvény roppant szigorral bünteti s az illetők cégét a legnagyobb nyilvánosságra bocsátva hirdetteti ki. —

Értesítés a keleti marhavész állásáról.

A f. é. october hó 24-től 28-ig beérkezett hivatalos jelentések szerint a keleti marhavész állása a következő:

Ujabbán fellépett a vész Kunágota csanádmegyei községben és uralg még Szörény megyében Ó-Szadova és Szlatina községekben.

A szebenmegyei Sellenberg községben uralgott keleti marhavész, miután említett helyen az utolsó elhullási esettől számítva, az 1874. évi XX. t. cz. 46 ik §-ban előirt. 21 napi záridő már lejárt, — megszűntnek és kérdéses község vészmentesnek nyilvánítottatik.

Horvát-Szlavon ország területe vészmentes. Azenban a Szlavon katonai határörvidéken Jakova, Becmen és Progar községekben pusztit a vész.

Az osztrák tartományokban, a cs. kir. belügyminis-
teriumnak f. é. 14403. sz. a. kelt átírata szerint uralg. Metkovic-, Vidonje-, Dobranje-, Kozica-, Desne- és Vergorac-, Macarsca kerületi-községekben; ugyszintén Sinj községben a dalmáciai kerületben és a Strij kerületben eső Podhorco-Wierczany községben. Uralg továbbá Skala és Podwolocyska galicziai vészterintézetekben. Budapest, 1878 nov. 3-án.

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Ministerium.

Közlemények a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetéről.

(A mürzvölgyi marhafaj.)

Az „Erdélyi Gazda“ idei 34-ik számában ugyanezen czimű czikben tett ígérethez képest, ezen tanintézet tehén-állományáról, ohajtok ez alkalommal kissé bővebben megemlékezni.

A tanintézetnél jelenleg mürzvölgyi és erdélyi-magyar fajta tehének tartatnak tejhasznvétel céljából. Kezdetben tiszta magyarfajta tehének képezték az intézet tehénállományát; ez azonban az 1876-ik év nyarán a nagyméltóságú földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium rendeletéből nagyrészen a fentnevezett mürzvölgyi tehénekkal cseréltetett ki, nagyobb tejhaszn-nyerés és ez irányu keresztezési kísérletek eszközlése végett.

A cél szép volt; mert már Engelbrecht Károly is ezen fajtról kedvezően nyilatkozott. Azt mondja ugyanis, hogy „Stá-jorország egy részében különösen a Mürz- és Muravölgy vidékén és a Wienerwaldfelé van elterjedve egy marhafajta, mely szerintem mégérdemi, hogy vele bővebben foglalkozunk,

Szinre nézve sötétszürke, világos borzderes és szennyes zsemlyeszínű, de valamennyinél a szőr közt némi sárgás sző-
röket mindig láthatunk; találatnak azonban csikoltak is.

Testalkata a közép erősségűnél nagyobb; szép jellegzett fej, középhosszu szarvak, hosszú, kissé hajlott hát s magas láb-
bak gyakran fordulnak nála elő.

Már Burger dicséri e fajtát és más írók, mint Hlubek és Schreiber (ezen tájakon élő gazdák) ezt megerősítik, s mind tejelési, mind pedig hizási képességét magasztatják. Pabst s többek nézetei nem igen kedveznek ezen fajta tenyésztésének, de ha tekintjük, hogy mind a bécsi, mind a gráci tejes gazdák csaknem kizárólag mürzthali tehéneket tartanak, ez figyelmeztelhet bennünket, hogy őket oly könnyen el ne ítéljük. Óvára-
ron több évekig tartattak, de már Pabst idejében nem nagyon kedvezően nyilatkoztak róluk, míg a mürzthali tehéneknek svájci bikákkal való keresztezése által nagyon jeles ivadék keletkezett. Würtembergben szintén fel lettek véve a nagyszerű kísérletekhez, következő ítélet hozatván felettök:

A tehének élősúlya 950 font, Würtembergben honosulásra nagyon jó igavonó képességük igen jó, hizékonyságuk jó, 4 hetes borjunak hússúlya 65 font, évi tejelése 3220 font; 320 lat tej adott 42 lat vaját; 96 lat tej adott 39 lat sajtot; 100 font megétegetett szénára esett 36 font tej.

Sokan e fajtának a magyar marhával való rokonságát gyanítják, mit annyival inkább s el lehet hinni, mert a magyar fajtával hosszú határvonalon érint ezik.

Róánk nézve, szerintem, e fajta nagy jelentőséggel bír, ugyanis hazai marhánk jó hizó és kitűnő igavonó, de rossz tejelő és mi a gazdasági viszonyoknál nagy hátrány, későn fejlőd. Eszerint, ha már a mürzthali marha hazánkban tiszta tenyésztésre nem előnyös, tehát keresztezzük; itt az ivadék mind a két fajtából egyformán örökölvén, a szülők középarányát fogja képviselni s így mind igavonó, mind hizó képessé-
get megfogja tartani, de legalább 1 1/4 évvel korábban kifejlő-

dik, tetemesen nagyobb lesz s tejelése is ki fog elégíteni. Egykét általam ösmert és említett tenyészirányt már hosszabb évekig követő birtokos, tételeimet igazolni fogja.“

Ha ez mindig így történnék a keresztezés után magyar marháinkkal t. i. ha a meglévőkhöz még az Engelbrecht által felsorolt jeles tulajdonok is társulnának, úgy el kell ismerünk, hogy nem volna talán egy nyugoti fajta is, mely ránk nézve fontosabb lehetne és inkább megérdemelné a figyelmet, mint épen a mürczölgyi fajta, mert ez által olyan tulajdonokkal felruházott szarvasmarha állíthatnák elő, mely a legmerészebb követeléseket is kiélegítné. Azonban — bár sajnálattal — ki kell nyilatkoztatnom, hogy ezen feltevés igazolása soraimból nem lesz olvasható s hogy miért nem? ezt a következőkből ki fog tűnni:

— A mürczölgyi fajtát két törzs képezi: egy nagyobb — s bizonyosan Engelbrecht nyilatkozata is ezt illeti — és egy kisebb törzs, melyek közül hazai viszonyainknak a nagyobb törzs minden tekintetben inkább megfelelné, mint a kisebb s a tenyésztés céljából való behozatal és itteni kísérlet épen ezért. De sajnós! a keresztülvitelnél a cél tévesztve lett s a nagyobb helyett a kisebb törzsből vett 12 drb tehén és 1 drb bika váltotta fel a fentemlített időben, az intézet magyar fajta tehénállományát. Azonban a mürczölgyiek, még sem szorították ki teljesen a magyar teheneket 6 drb tehén és 1 bika meghagyatván, részben a tejelési képesség összehasonlítása, részben pedig keresztezés eszközlése végett. A többi már megelőzően eladatott.

Az intézetnek azelőtti magyar fajta tehenészetét képezte: bika öreg 1 drb Csáky-féle a perbenyiki törzs gulyából.

Bika 3 éves 1 drb,
bika 1 éves 6 drb,
tehén öreg 24 drb,
tehén 3 éves 6 drb,
tehén 1 éves 1 drb.

Összesen 39 drb.

A mürczölgyiek behozatalával ezen állomány nagyon megkevesbedett, a mennyiben a 12 drb mürczölgyi tehén és 1 drb bika mellett, csak 6 drb magyar fajta tehén és 1 drb öreg bika tartatott meg, úgy hogy a tehenészet állománya az új beállításakor összesen 20 drbot számlált. Ezen szám is azonban nemsokára ismét alább szállt.

A mürczölgyiek ezen törzse elkényeztetett, kicsiny, gyenge állatok lévén, nem könnyen honosultak szeszélyes klímánk alatt, s csakhamar betegségektől lepettek meg. A nyirkmirigylob majdnem általános volt náluk, s még most is gyakran uralkodik.

Mindjárt az első évben elhullott közülök egy-kettő. A rákövetkező évben pedig majdnem egyhavi kínos szenvedés után maga a bika került bonczolás alá; agyhólyag féreg (Coenurus cerebralis) bántalom miatt hullott el, mely élődit valószínűleg még hazájából hozta szervezetében. Később pedig ismét a tehenekből hullott el egy pár, úgy hogy a mürczölgyi állomány jelenlegi számát

8 darab tehén,
1 „ 2 éves bika,
1 „ bika borju,
3 „ üsző „ tehát

13 darab képezi összesen.

Az időközben ellett borjuk, úgy a tiszta vérűek, mint a keresztezettek, silány csenevész ivadékok lévén, mézarszékre adattak. Szaporításuk, nem is volt indokolt, a mennyiben a hozzájuk kötött várakozásnak semmi tekintetben sem feleltek meg; ugyanis: egyebek mellőzésével, itt csak a tejelési képességet véve fel és összehasonlítva a magyar marháival, az 1877. évi tejelési eredmény a következő volt:

Sorszám	A tehén		Fejlési napok száma	Adott		
	fajtája	neve		összesen	átlag 1 nap	átlag 1 fejese
1	Erdélyi magyar	Florika	368	1851.0	5.03	2.53
2	„	Hattyu	261	1052.0	4.03	2.01
3	„	Mariska	312	1428.0	4.58	2.29
4	„	Netti	140	865.0	3.60	1.80
5	„	Virág	336	1730.0	5.15	2.58
	Mürczölgyi	Összesen	1517	6926.0	22.39	11.21
1	„	Ceres	272	413.0	1.51	0.80
2	„	Cupido	163	349.0	2.13	1.55
3	„	Dianna	235	823.0	3.50	1.80
4	„	Helena	240	548.0	2.28	1.14
5	„	Iris	203	487.6	2.40	1.20
6	„	Junó	443	1150.0	3.35	1.66
7	„	Minerva	252	424.5	1.70	0.80
8	„	Nimpha	279	690.6	2.45	1.22
9	„	Venus	228	370.6	1.62	0.81
	Összesen	Összesen	2315	5256.3	20.94	10.98

Láthatni ezen adatokból, hogy ezen mürczölgyieknek, itt hazánkban, tejelő képessége a magyar marháénál jóval alacsonyabb áll. Pedig ugyanazon istállóban s ugyanolyan takarmányon tartatnak és ugyanolyan gondozásban részesülnek, mint magyar fajta marháink.

Meggyőződhetni már most arról is, hogy magyar marháinknak ezen fajtával való keresztezése nemcsak, hogy elő-

nyös nem lenne, sőt határozottan káros; mert a mellett, hogy tejelő képessége nem javulna, veszítene testének tömegéből; de nagyrészen elveszítene szilárdságát és igavonó képességét s ha a fejlődési idő tekintetében talán valamit nyerne is, ez az előbbi veszteségekkel szemben igen csekély nyereség volna.

Hogy Engelbrechtnek czikkünk elején közölt s a mürcz-völgyeket illető dicsérete, ezen állatokra semmi tekintetben sem illeszthető: az az eddigiekből önkényt kiviláglik.

A nmltgu ministerium is meggyőződve ezen fajta silányságáról, rendeletet adott, miszerint az intézeten tartott mürczthali és magyarfajta tehénállomány ismét eladatván, helyette allgaut fajta — mint a melytől több siker várható — szereztessék be.

Nézetünk szerint azonban egy idegen fajtaival sem fog oly tenyésztési és tartási sikerre jutni az intézet, mint épen a honi fajtaival s így véleményünk az volna, hogy a honi fajta szarvasmarha tenyésztése lenne ismét az intézet gazdaságában fölkarolandó! Mert tény az, hogy Koiozsváron nagy tejbőség van, mivel kis gazdái az ökrök és ló helyett csupán teheneket tartanak a jármozásra, nagy gazdái pedig tehenekkel és fejősbivalokkal bőven ellátvák; közvetlen a város közelében pedig nagyobb tehenészetek is léteznek, melyek a város tejvevőit és piacát már az intézet létesítése előtt elfoglalták s bőven el is látják, úgy hogy az intézet csak akkor boldogulhatna tehenészetével, ha egyszerre oly nagy mennyiségű s oly olcsó tejjel léphetne a piacra, hogy innét minden nagy és kis tejesgazdát leszoríthatna.

Már pedig ily föllépésnek módjai sosem lesznek az intézetnek megadva, mert úgy elhelyezési, valamint takarmányozási tekintetben, az ivadék fölnevelésére való tekintettel, csak 12—12 darabra mehet a tehenek száma. Ily szám mellett azután jelenlégtelen a tejszaporulat is, mit akármely más fajta adna.

Különösen az allgaut fajta pedig azért nem volna idelepleltendő, mert már a törzsanyag beszerzése is leküzdhetlen akadályal jár és pedig azért, mert e fajtanak eredeti tenyészhelye — Allgau — ezen fajtanak divatossá tétele után valódi jó marháiból teljesen kimerített, kivásároltatott s úgy ott, valamint mindenütt igen nagy árak kívántatnak a selejtes marháért is, mi még ideszállítva előre aránytalanul megterhelné az állat-állomány tőkáját a nagyon problematikus sikerért.

Az is megfigyelendő, hogy valamint minden idegen, úgy az allgaut fajta is 2—3-ik ivadékánál már levetközi kiváló tulajdonait, sőt a megváltozott életföltételek, még a behozott eredeti állat jó tulajdonait is igen csökkentik. Mürczthali tehenek is jó tejelés hírében állottak s itt létük óta, habár jól táplálkoznak, de jó tejelési híreket nem igazolták.

Nehézséggel fogna járni az ivadékok kellő értékesítése is; mert ha nyilatkozik is országrészünkben itt-ott az allgaut marha után kérdezősködés, illően meg nem fizetnék itt soha ezen állatokat; mári pedig a drága pénzen vett és drágán tartandó állatok ivadékát az intézet olcsón nem adhatná; de legvalószínűbb, hogy vevőkül csak a mézárások jelentkeznének.

Ha tisztán a tejjövedelmezőség volna irányadó, akkor itt

helyünkben a fejősbival-tartás volna még a legjövedelmezőbb és legindokoltabb eljárás, mert a bivaltejnek rendesen kétszer oly magas árát fizetik, mint a tehéntejnek s mindenkor vevőkre talál; a bivalyok tartása pedig egyszerű és olcsó. Arra azonban mégcsak gondolni sem lehet, hogy egy gazdasági tanintézet bivaltenyésztéssel foglalkozzék, mint fő tenyészaggal.

Midőn tehát az allgauti és bármiféle idegen marhafajta behozatalát a fennforgó viszonyok között ajánlatosnak nem tarthatni; az itt már szép sikerrel tenyésztett hazai fajtanak újra fölkarolását kell öhajtanunk. Mert ezen fajta iránt érdeklődik országrészünk gazdaközönsége; e fajta neveléséből húzhat népünk hasznot, ha innét jó bikákat szerezhethet be; ez az a faj az, melynek ivadékai az intézet gazdaságát fölmentik az évenkénti több száz forintba menő kiadásoktól, miket jármos ökrökre kell fordítania; ez a faj az, melynek tejelőképessége emelésére kísérleteket tenni: valóban feladata lehet egy hazai gazdasági tanintézetnek; ez a faj tehát az, mely az itteni adott viszonyok között leginkább helyén van.

Honi marhánk tejelés tekintetében sem annyira gyarló, hogy a figyelmet meg ne érdemelje. Igaz ugyan, hogy a gulyában tartott és borju nevelésre hagyott teheneknél külön tejhasonról szó sem lehet, de istállózott és állandó fejés alatt álló tehenek között, megfelelő jó tartás mellett, nem egyet lehet találni, a mely tejelés tekintetében is bármely idegen fajtaival a versenyt kiállja. Én magam láttam a magyar tehenek egy kitünő példányát Szöllösön, a pankotai uradalomhoz tartozó gazdaság tisztartójánál, mely naponta 18 liter tejet adott akkor, midőn a pankotai uradalmi inspectornak szintén kitünő svajci tehenétől csak 16 liter volt fejhető. De azután is többször hallottam olyan magyar tehenekről említést tétetni, melyek 10—12 liter tejet adtak, naponta.

Visszatérve kissé a fentebb közölt fejési táblázathoz, ez meggyőzhet bennünket, hogy magyar tehenek még olyan tejelő képesség mellett is, mint azt ama kimutatás előtűnteti, képesek szép jövedelemben részesíteni tulajdonosaikat. Ha a tejnek literét 10 krral számítjuk, akkor Florika tehen 1851 liter tejjel 1851 frt jövedelmet hajtott egy esztendő alatt, s a többiek is mind 100 frton felül jövedelmeztek; még Netti is, mely a mellett, hogy 865 liter 865 frt. jövedelmet adott, még egy legkevesebb 100 forintot érő bikaborjut nevelt.

Ezzel szemben a mürczthaliak közül Juno, mint a mely legtöbb tejet adott, 1150 liter tej után csak 115 frttal zárta be 443 napra terjedő tejelési időszakát; a többieké pedig a 100 frtot egy sem haladja túl.

Ezek után már most konstatálható, hogy az intézet 5 magyar tehen után 267 frttal húzott nagyobb jövedelmet egy év alatt, mint 9 mürczthali után; pedig a takarmányt ugyancsak egyformán fogyasztották.

Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy magyar tehenek teje legalább is 10%-kal tartalmasabb, mint a külföldi teheneké s itt, hol a vagyonsabb házak még ennyivel sem sem érik be, hanem a helyett bivaltejjel látják el konyhájukat, a miénknél higabb tehéntej számára jövő nem kínálkozik.

Ha a magyar marha, saját fajtája keretén belül, okszerű tenyésztéssel mindig tovább és tovább fejlesztetnék — midőn most még általában a természet játékának van alávetve — úgy meglevő jó tulajdonai mellett, tejelőképessége is növekednék s bizony föltehető, hogy Magyarország a külföld tejelő gépeire nem szorulna! . . .

S—r.

Az erd. gazd. egyesület kertészeti szakosztályának működése.

VI.

1878. Okóber 16-án jelentést tesz Szentgyörgyi Lajos a köztelken eladott Riezling, Pineau noir, Oportó és csemege szőlőtermések lehető kedvezőleg történt elárulásáról, melyet a szakosztály tudásul vesz. Izlelésre kerültek a következő gyümölcsfajok:

A monostori gazd. tanintézetől — Ritter főkertész által — Glochard renet, korona-fáról, finomság-, alak- és nagyságra nézve közel áll a Sándor csárhoz. A dicső-szt.-mártoni tárlatról gr. Bethlen Camilló gyűjteményéből Szentgyörgyi Lajos által bemutatva Beurré Február néven egy igen finom vajkörte; Brabanti hercegnő és dr. Capron jeles körték ismételtén Szentgyörgyi Lajostól. Brassai József vajoncza, Brassai Józseftől ki e jelességet a Beurré blanche magvaiból állította elő, igen szép közepnagyságu sárga körte. Nagy Dánieltől jó érett Chasselas, Napoleon = Chasselas republicain, aransyárga kitünő szép szőlő. Szentgyörgyi Lajostól: fejer Izabella, nagyon kevés, de finom zamattal; Hamburgi kék muskotály, (non plus ultra) „Szentgyörgyi Lajos magoncza“ az Uva reginaevel vetekedő finom fehér szőlő. Uva reginae alba = Génuai zamatos = Csausz; Chasseles imperial, minden Ch. királya; Lacryma Cristi, igen sok festő anyaggal bíró kék szőlő; Sárga lindai = sárga góhér vagy selyem = Kintsheimi kitünőségek. Végül bemutatta Keresztély Lajos a br. Kemény Béla 6 féle alma s egy fajta körtéjét, melyek izlelésre későbbben kerülnek elő.

Okóber 23-án bemutatja Szentgyörgyi Lajos azon dicső- okleveleket, melyeket a dicső-szt.-mártoni tárlat alkalmából kitünő gyümölcs és szőlőkért: az erd. gazd. egyesület, id. Bodor Pál, Brassai József, Szentgyörgyi Lajos, és selyem termékeikért az Andrásefszki növények nyertek. Mi fölött elismerését fejezvé ki a szakosztály az illetőknek, izlelésre kerültek:

Az köztelekről: Calvil-féle renet, nemes hercegnő; Orleansi renet; igen finom almák; Uj Poiteau, Manna Colmár Calebasse musque, Brabanti hercegnő, Triumpe de la pomologie ismert jó körték. Id. Bodor Pál őszi nagy selymes és Muntinesco almái; Bézy de la Motte, Beurré blanche finom körtéi, ez utóbbi Nagy Dánieltől is. Szentgyörgyi Lajos által a dicső-szt.-mártoni tárlatról hozott Tongre ismert jó körte, Allerbeste bergamotte néven egy oly vajkörte (gr. Bethlen Camilló-tól), melynek ritkán akad párja; Hardenpont, Colmár, Fekete Pál szűkefalvi kertjéből, csikos, St.-Germain kissé savanykás és fanyar körte. Nagy Dániel ki ünő szép nagy Japos Princessin Royal körtéje. Brassai Józseftől: Őszi Liegel vaj és bronzszinü. Ismeretlen, ez utóbbi nem oly savanyu, mint válfajai, nagyon méltó az elterjedésre!

Id. Bodor Pál mutatott be a Mike Jakab Elek-féle szőlőből finoman érett Vérius = Mocca di Lonna = sárga rumunyt; egy óriás gömbölyüszemű feketét; kék Trollingerhez hasonló finom ismeretlen. Alexandriai fehér és piros muskotályt és piros Chasselast = gyöngyszőlőt; továbbá saját termésű muscat Boovodját, mely a frontignanhoz hasonló, annál finomabb s zománca szép. Szentgyörgyi Lajostól: fekete Chasselas, Napoleon = Chass. republicain újdonság, besztercei szilva nagyságu bogyókkal; Chass. imperial; Golden Champion, még eddig minden fehérek közt legszebb bogyóju finom szőlő s elég korán érő.

Végül egy 1873-bóli palaczk bor izlelése került elő, melyet gr. Bethlen Camilló szivességéből nyert s hozott Szentgyörgyi Lajos a kiállításról. E ritka finomságu bor a nemes gróf radnóthi telepén termett.

Október 30-án az egyleti kertek felügyelője, Szentgyörgyi Lajos tesz jelentést az eddigi bevételekről, örömmel vette tudásul a szakosztály a szép összeg befolyását, mely e lapok múlt heti számjában közölve van.

Izleltettek szám szerint 55 fajta alma, körte — de a melyek közül következők méltattak kitüntetésre: a köztelekről Husz unczia finom nagy alma, Ribston pepin, Canadaihoz hasonló Calvil alaku renet; Pomme Sedan, Felszegi Gábertől, csikos őszi Calvil és biborszínü Cousinotte szintén attól, jó almák. Fekete Páltól: finom téli Hardenpont és Princessin Royal körték. Tongre id, Bodor Páltól, Delice Hardenpont, Clairgeau, elnöktől, köztelekről, gr. Bánffy Miklóstól és Vályi Elektől. Nagy Ferencz vajoncza, elnöktől. A monostori gazd. tanintézetől — Alexandrine Douillard, Duquesne jó alma, finom d'Argenson és Napoleon vaj. A köztelekről még Charneuxi izletes; Duc de Némur, Philip Delphosse, Henriette Bouvier jó körték.

Nov. 6-án. Ismét rendkívül nagy lévén a gyümölcsök száma, a sok közül következők váltak ki: De Geer renet I-ső rendü szép fehér alma, Királyi pepin, Oberdick czukor renet, Piros Apolló, Foederal parmén, Hollandi hercegnő, Csemege renet, Orange pepin finom almák — a köztelekről. Toulousi vaj, Fekete Páltól; sajátságos, hogy e máskor május—juniusban érő körte most már izlelhető. Elnöktől Angoulemei hercegnő, Diel vaj, Sterkmann, ez utóbbi finom körte Korbuly Bogdántól is izleltetett. Szentgyörgyi Lajostól: téli Hardenpont, két példányban, az egyik második, a másik harmadik évi termése két ojtóványának, de mindkettő jól fejlett és kitünő. Egy ismeretlen zöld körte (Beurré Six?) Horváth Gergely kapitánytól, egyike a legfinomabbaknak. Piros páratlan renet, Betegh Kelemennétől — a deési tárlatról — bemutató Szabó Sámuel — hasonmása az Apaffi almának. — Végül Szentgyörgyi Lajos mutatott be egy ritka szép és elég jó szőlőt a Cornischoon blanchet, Mózsa József békási szőlőjéből.

Nov. 13-iki ülésben tudatja elnök, hogy Párizsban idéző titkárunk, Gamauf Vilmos egy névsort küldött az ő kezeihez a versaillesi gyümölcsiskola által a párizsi közkiállításon bemutatott gyümölcsfajokról, mely szives megemlékezéséért e

szakosztály, titkárnak köszönetet mond. Ezután bemutatja Szabó Sámuel Béldi Gergely, maros-tordamegyei főispán küldeményét. Kis Sándor tanár gyümölcsseit; egy bányabükki Collectiot, egy csíkos almák csoportját, melyet maga (Szabó Sámuel) Erdély több vidékéről gyűjtött össze.

A Kis Sándoréból kitűnt a Batul, kék alma Gr. Béldiéből az Angoulemei hercegnő s egy kérdőjeles kurtaszáru porcellán színű édeskés — zamatos — jó alma. A bányabükkiekből: szintén a Batul, Csemege renet, a többi éretlen lévén, félretételezt. A köztelekről: Baumann renet, Xaver Bavay nagyon szép és savanykás, őszi piros Calvil, Canadai nagy kormos. Szentgyörgyi Lajostól: Orange pepin és piros. Apolló finom almák. Szabó Sámuelától Mulhaupt carmin renet, igen jeles alma. Elnöktől: Admiral Cecil, Kopercsér, Jósephine des Malines, Angoulemei hercegnő kitűnök. Brassai Józseftől: Cabasse Musqué s végül a legjelesebb Brassai Mari emléke.

Szentgyörgyi Lajos,
szakosztályi jegyző.

Zsombokirtás sertésekkel.

Gyászos emlékü önvédelmi harcainkból hazatérve, elég szerencsés valék nemcsak a besoroztatást elkerülni, hanem fáradságos munkám után saját emberségemből megélheték. Sokféleképen vegetáltak akkor a magamfajta emberek, nekem is volt többféle állapotom s ezekre, mint a tapasztalat iskoláira sok tekintetben ma már örömmel tekintek vissza. Voltam egyszer egy nagyobb gazdálkodásban gazdatisztként is alkalmazva s minthogy e tekintetben gyér ismereteim voltak, igyekeztem e hiányt szorgalommal pótolni s tanulni. Így tanultam itt el a többek közt a zsombokirtás könnyű módját, mely így történt: Egy szép tábla szántóföldünk közé 10—15 holdnyi oly vizenyős tér volt beekelve, melyen az ős zsombokok egymást érték. E lapályt a zsombokok miatt kaszálni nem lehetett, de legelőnek is alkalmatlan volt, mert kártétel nélkül, őszi, hozzá nem juthatott a jószág, ősszel pedig a zsombokokon elvénült háromféle élvezhetlen sást (sárrétiesen- zsombokhaját) semmiféle állat nem ette. A gazdálkodás terén szép tapasztalatokat szerzett ős tulajdonos sokat gondolkozott e terület miként leendő kitisztításáról? de az mindig csak elmaradt, mert az irtási költség nagyon soknak mutatkozott. Nagyon érdekelt a dolog engem is, s midőn egyszer a turkáló sertésnyáj szemlélése közben, az eszembe ötlött: önkénytelen azon gondolat tolult elém, hogy a hasznavehetetlen zsombokokat a sertésekkel hányatom szét. Tervem — mit végre is hajtottam — abból állt, hogy nyirkos időben villahegy hordórudakkal minden zsombokba, egytől három láb mélyig, t. i. a mint az szükségesnek mutatkozott, belesurattam s az így támadt üregekbe szemes tengerit rakatván, a térre az éhes sertésnyáját ráhajtattam. Ez aztán több napokon át a legjobb kedvel ott turkálván, úgy széthányta a millió gyökerekből alakult ős zsombokokat, hogy az elegyengetésre használt tövis-borona után az egész terület szép simává lett. Ekkor, e földben minden szántás nélkül nagyszerű küles termelt, aztán pedig, minthogy lapályossága miatt a föld ekével nem volt szántható, 2—3 óv alatt szelid mezőt termő

kaszállóvá alakult. Biharmegyében a hatvanas években nagyon sok zsombok kiirtatott ugyan, de még elég oly téreink vannak, melyek a zsombokok miatt alig használhatók. A zsombok-irtás akkor is költségés és nagy munkát igényel, ha nyers talajról kell felválni, száraz időben pedig, mikor a gyökerekről az éles szerszám is visszapattog, csaknem annyiba kerül, mennyit az irtandó terület is alig érne. Nem valami cifra, vagy sokba kerülő lévén felfedezésem, közlöm ezen egyszerűséget csak azért, hogyha netán a nagy közönség köréből valakinek hason esetben, ingyenes napszámásra lenne szüksége: ne feledkezzék meg sertéseiről. (Bih.) Osváth Pál.

Dohos gabona javítása.

Zichermann Sámuel nagyvárad, régebben debreczeni lakos oly készüléket talált fel, melylyel a megnyirkosodott, elromlott, sőt megdohosodott búzát legfőlebb 8 óra alatt teljesen használhatóvá és őrölésre alkalmassá lehet tenni. E készülékkel a nagyvárad, „László“ és a debreczeni „István“ gőzmalomban az igazgatóság és bizottságok előtt próbát tett, mely a legmeglepőbb eredményt mutatta s igen kedvező bizonyítványokat állítottak ki. Ajánljuk minden nagybirtokosnak és gőzmalomnak ezen készüléket, mellyel a feltaláló jutányos díjért kész berendezni magtárait. (Gazd. Lap.)

Vidéki gazdasági tudósítás.

Hidvég, nov. 14.

A nyári munkát elvégeztük: még az őszt is könnyen lehetett végezni, mert igen jó őszi jár; még most is egész nyári napunk van. Őszi vetéseink nagyon szépek; most a gazdaságban trágyázunk, a cséplést is most folytatjuk. Őszi gabonánk csak közepesen eresztettek, a zab gyengén. A gabona ára csekély; a marha drága. Marháink közt semmi betegség nincs. Kónya Miklós.

A szerkesztő postája. S z. A.-tól „különlék az állattenyésztés köréből“ című két cikkkel vettük és felhasználjuk.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

(37.) **Szőlővessző-eladás.** (1—3.)

Alulirotnak balázstelki szőlőjéből, a legközelebbi vasútállomásra szállitva, következő eladó szőlővesszői vannak u. m.

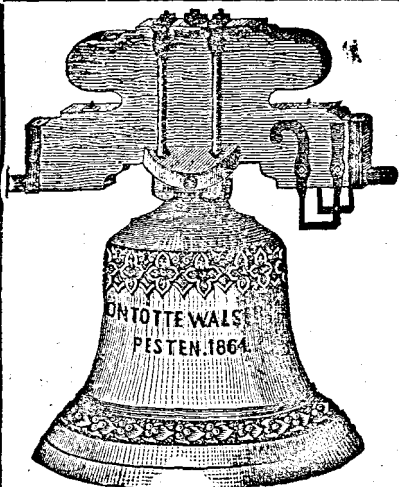
1. Rajnai riesling (50,000 drb.) sima
vesszőnek ezre 3 frt 50 kr
ugyanannyi 2 éves gyökeres
vessző ezre 15 frt —
2. Leányka, sima ezre 7 frt —
3. Som, sima ezre 6 frt. —

E fajok borai literenként 60 kr; 25 literen feljül hitelesített edénnyel együtt. — A megrendelések Sövényfalvára u. p. Dicső-Szt.-Márton intézendők.

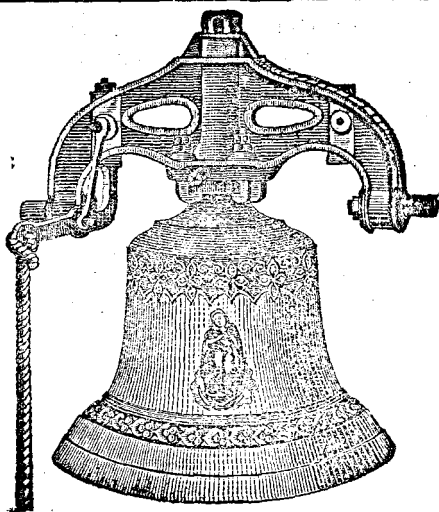
Gerendi István.

Tömítő-orsók, kovács-fúvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemeték, toló- és mászó létrák

Harangok
fa és vaskalappal.
Tűzoltó szerelvények.
Borlehuzó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömlők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül

rugany-méza és guttaperga árúk minden czéfsz. nevezete-
sen lapok, szellentyűk, zárcarikák, zsinórok

szerező és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (47-52.) (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és érczöntőde Budapesten, fiókraktár Kolozsvártt, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-távirádák, vezetékek tűzoltó egyletek részére

Piaci árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszterozo		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik-Szoreda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déas	nov. 19	540	480	360	—	150	270	300	100	200	32
Déva		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ersébetváros		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogaras		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
M. Fehérvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sy.-Sz.-Miklós	nov. 9	833	700	400	320	175	375	160	60	—	30
Kolozsvár	nov. 21	500	—	385	—	200	300	220	130	300	42
M.-Vásárhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Enyed		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N.-Szeben	nov. 15	580	480	360	400	200	300	180	100	320	42
Szegesvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
S.-Sz.-György	nov. 18	650	600	420	330	200	340	230	150	316	28
Szamosújvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	nov. 14	500	375	325	220	158	288	190	100	250	36
Sz.-Udvarhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Torda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.-Hunyad		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 30 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül totszés szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdelyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	széri hirdetésnél									
	fizetendő forint									
	1-3	6	12	18	24	30	36	42	52	
1/10 v. egész oldal	5	24	45	55	120	160	180	200	220	260
1/10 v. fél "	4	12	23	13	60	80	90	100	110	130
1/10 v. negyed "	3	6	12	22	30	40	45	50	55	65
1/10 v. nyolczad olda	1	50	150	9	12	16	22	24	26	33
1/10 v. tizenhatod "	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17

Ezenkívül 30 kr. bályozdij-anvissor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.